

## Povezivanje maslinarsko-uljarskih subjekata kroz zadruge i udruge

Connecting olive and oil producers through associatios

J. Niskota, I. Amižić

I zadruge i udruge su stvarnost na prostorima Lijepe Naše.

Kakva je to stvarnost?

S kakvim sličnostima, razlikama i kvalitetom djelovanja?

O tome imamo zadaću govoriti – kratko, uvodno i biti jasni u ovom zajedničkom referatu..

Zadruge i udruge su zaista slične, ne samo u nazivu **za – druge, u – druge** nego i po tome što su i zadruge i udruge; društvo dobrovoljno udruženih osoba – pojedinaca (ne društvo kapitala), pravni subjekt koji registrira svoje djelatnosti da bi zadovoljio interese članstva i zajednica ljudi koji demokratski ostvaruju svoje interese.

Ipak među zadrugama i udrugama postoje temeljne razlike koje su zakonom i praksom uočljive.

### ZADRUGE

Prema odredbi članka 1. Zakona o zadrugama (N.N. 36/95) **zadruga** je dobrovoljno udruženje u kojem svaki član sudjeluje neposredno i koje zajedničkim poslovanjem na načelu uzajamne pomoći unapređuje i zaštićuje svoj gospodarski i drugi profesionalni interes, u cilju ostvarenja svoje osobne i zajedničke dobiti zadrugara u skladu sa zakonom i pravilima zadruge.

**Zadruga** je dakle, pravna osoba (tvrtka, poduzeće), koja je istodobno i udruženje svojih članova u koje oni dobrovoljno ulaze i kojim demokratski i neposredno upravljaju.

Zadruga svojstvo pravne osobe stječe upisom u sudski registar pri Trgovačkom sudu.

**Zadrukar** je fizička i pravna osoba, koja u cijelosti ili djelomično posluje putem zadruge, tj. ona osoba koja putem zadruge prodaje svoje proizvode, odnosno usluge, nabavlja proizvode ili koristi usluge potrebne za obavljanje svoje djelatnosti ili na drugi način neposredno sudjeluje u ostvarivanju ciljeva radi kojih je zadruga osnovana. Svojstvo zadrugara stječe se osnivanjem zadruge ili pristupanjem zadruci. Ne može se steći samo na temelju unosa članskog uloga.

**Predmet poslovanja** može biti obavljanje svake djelatnosti koja nije zakonom zabranjena. Sadržaj rada zadruga može biti veoma širok i raznolik počevši od udruživanja radi zajedničke kupovine ili prodaje jednog ili više proizvoda, pa sve do međusobnog kreditiranja, štednje ili zajedničke proizvodnje različitih proizvoda i usluga.

**Zadrugu valja osnovati** zato što ona ne maksimalizira dobit na razini zadruge kao poduzeća, nego tu dobit vraća svojim članovima. Ribar, obrtnik, seljak, maslinar radi sa zadrugom i koliko sudjeluje u nabavi, preradi ili prodaji proizvoda putem zadruge, toliko sudjeluje i u rezultatu koji je zadruga postigla.

Zadrugu mogu osnovati najmanje **3 osnivača**. Novi zadrugari imaju ista prava kao i osnivači. Zadrukar ulaže u zadrugu **članski ulog** koji može biti u novcu, stvarima i pravima izraženim u kunskoj protuvrijednosti. Zadrugari su ravnopravni u odlučivanju neovisno o broju članskih uloga, te unose jednake uloge.

Zadruga se osniva **ugovorom o osnivanju zadruge**. Zaključivanjem ugovora o osnivanju zadruge i unosa članskog uloga saziva se **osnivačka skupština zadruge**, najkasnije u roku od **3 mjeseca**.

**Prijava za upis u sudski registar** podnosi se nakon održavanja osnivačke skupštine na kojoj su donesena pravila zadruge, izabran upravitelj, predsjednik skupštine i eventualno članovi nadzornog odbora.

Zadruga je dužna **Rješenje o upisu u sudski registar** dostaviti HSZ u roku od 15 dana računajući od dana upisa.

Zadrugom upravljaju zadrugari. U upravljanju svaki zadrukar ima jedan glas. Zadruga vodi i imenik zadrugara. **Tijela zadruge** su **skupština, upravitelj i nadzorni odbor**. Najviše tijelo u zadruci je skupština, koja se sastaje najmanje jednom godišnje.

Imovinu zadruge čine članski ulozi zadrugara i imovina stečena poslovanjem zadruge. Zadruga posluje u svoje ime za svoj račun, a dobit pripada zadrugarima.

Zadruga prestaje:

1. ako se broj zadrugara smanji ispod propisanog broja
2. kada skupština 2/3 većinom svih glasova zadrugara odluči da zadruga prestaje, da se spoji s drugom zadrugom ili da se pripoji drugoj zadrugi, odnosno da se podijeli na više zadruga
3. ako se pravomoćnom odlukom suda utvrdi ništavost upisa u sudski registar
4. u slučaju stečaja
5. u drugim slučajevima utvrđenim zakonom

Dugo očekivani i konačno dočekani hrvatski **Zakon o zadrugama** (N.N. 36/95), koji uvažava europska zadružna načela, pisana pravila i iskustva razvijene Europe, doživio je i promjene, 14. veljače 2002.g., kada je stupio na snagu Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zadrugama (N.N. 12/02).

Danas u RH bilježimo oko 900 raznovrsnih zadruga, a najbrojnije su poljoprivredne kojih ima cca 500.

Zadruge se mogu osnivati i udruživati u **teritorijalne i strukovne zadružne saveze**, radi usklađivanja, zastupanja i promicanja zajedničkih interesa u sklopu kojih ostvaruju gospodarske, poslovne i druge interese. Zadruge se iz zadružnih saveza mogu razdružiti istupanjem ili isključenjem.

U praksi danas u RH djeluje dvojni sustav udruživanja zadruga u zadružne saveze. To je sustav **dobrovoljnog** i **obveznog** članstva u zadružnim savezima. Zadruge dobrovoljno osnivaju i udružuju se u **teritorijalne i strukovne zadružne saveze**. Obvezno članstvo svih zadruga propisano je Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o zadrugama (NN 12/02), kojim Zakonom je osnovan **Hrvatski savez zadruga** i koji kaže: "Članovi Hrvatskog saveza zadruga obvezno su zadruge, te strukovni i teritorijalni zadružni savezi registrirani na području RH".

Po načelu dobrovoljnosti danas u RH djeluju:

strukovni zadružni savezi:

1. Hrvatski poljoprivredni zadružni savez, ZAGREB
2. Savez štedno – kreditnih zadruga, ZAGREB
3. Hrvatski savez stambenih zadruga, ZAGREB
4. Savez obrtničkih zadruga, ZAGREB
5. Savez zadruga branitelja, BREGANA
6. Savez zadruga na području od posebne državne skrbi/interesa, PETRINJA

i teritorijalni zadružni savezi:

1. Zadružni savez Dalmacije, SPLIT
2. Zadružni savez Slavonije i Baranje, OSIJEK
3. Zadružni savez Zagrebačke regije, ZAGREB
4. Hrvatski zadružni savez – Regionalni savez Varaždin, VARAŽDIN
5. Zadružni savez Zadarske županije, ZADAR

Svi teritorijalni i strukovni zadružni savezi upisani su u sudski registar Trgovačkog suda prema svom sjedištu kao i zadruge.

Što se tiče broja zadruga u Dalmaciji bilježimo postojanje 196 raznovrsnih zadruga od čega 144 poljoprivredne zadruge.

Od nabrojanih 144 poljoprivrednih zadruga samo 6 nosi naziv uljarska zadruga i to su:

1. Uljarska zadruga Preko
2. Uljarska zadruga Veli Iž
3. Uljarska zadruga Torkul
4. Uljarska zadruga Igrane
5. Uljarska zadruga Brist
6. Uljarska zadruga Tučepi

iako se uljarstvom, tj. preradom maslinova ploda u ulje bave 34 dalmatinske poljoprivredne zadruge. Dodajući ovoj brojci PZ Cres iz Primorsko-goranske županije dolazimo do konačne brojke od 35 zadružnih uljara u cijelom hrvatskom mediteranskom području.

**Tablica 1. Zadružne i nezadružne uljare po županijama**

Županija	Broj zadružnih uljara	Broj nezadružnih uljara	Ukupno
Dubrovačko – neretvanska	9	10	19
Splitsko – dalmatinska	13	24	37
Šibensko – kninska	4	12	16
Zadarska	8	12	20
Primorsko – goranska	1	4	5
Ličko – senjska		1	1
Istarska		13	13
Sveukupno:	35	76	111

Dakle, ukupno u RH danas bilježimo 111 uljara.

Usporedbom prošlogodišnjeg podatka o ukupnom broju uljara na području hrvatskog Mediterana kojeg su iznijeli autori J. Gugić i Z. Grgić evidentan je porast od 10 novih uljara – za samo godinu dana.

U Zborniku radova s prvog Noćnjaka 1999. godine zabilježio sam da u RH ima ukupno 56 uljara, od čega 29 zadružnih uljara.

U Zborniku radova 2003. godine bilježim, prema podacima MPŠ-a o isplaćenim poticajima za preradu maslina roda 2001. godine, ukupan broj od 86 uljara od čega 35 zadružnih uljara.

I eto, danas brojim ukupno 111 uljara od čega 35 zadružnih uljara.

Ovi brojni podaci očito pokazuju zamah maslinarske proizvodnje kao i zamah poduzetničkih iskoraka u tehnologiji prerade, ali i stanovitu krizu zadružnog organiziranja u maslinarstvu RH - poglavito ako napomenem da neke zadružne uljare najvjerojatnije više nisu zadružno vlasništvo.

## UDRUGE

**Pojam udruge** definiran je člankom 2. Zakona o udrugama iz 1997. godine (N.N. 70/97), koji glasi: "svaki oblik **dobrovoljnog** udruživanja više građana i pravnih osoba sa sjedištem u Republici Hrvatskoj, koji se radi zaštite i promicanja zajedničkih ekoloških, gospodarskih, humanitarnih, informacijskih, kulturnih, etničkih i nacionalnih, prosvjetnih, socijalnih, strukovnih, sportskih, tehničkih, zdravstvenih, znanstvenih i drugih interesa i ciljeva te njihovih uvjerenja, **bez namjere stjecanja dobiti**, podvrgavaju pravilima koja uređuju ustroj i djelovanje toga oblika udruživanja, ako zakonom nije drugačije određeno".

Dakle, udruga se ne osniva radi stjecanja dobiti, pa slijedom toga udruga svoju djelatnost ne smije obavljati radi stjecanja dobiti za svoje članove.

Članovi upravljaju udrugom neposredno ili preko svojih izabраниh predstavnika. Udruga mora imati skupštinu, kao najviše tijelo i predsjednika.

Udrugu može osnovati **najmanje deset osnivača**, poslovno sposobnih državljana RH ili pravnih osoba sa sjedištem u RH. Udruga se osniva donošenjem Statuta na Skupštini udruge.

Svojestvo pravne osobe udruge stječe **upisom u Registar udruge** koji vode županijski uredi za opću upravu za udruge koje djeluju na području županije.

**Imovinu** udruge čine novčana sredstva od članarine, dobrovoljnih priloga i darova, stečena priređivanjem igara na sreću, obavljanjem dopuštenih djelatnosti,

dotacijama iz proračuna države, grada, županije i općine, fondova, te imovina koja se sastoji od pokretnih i nepokretnih stvari. Za svoje obveze udruga odgovara cijelom svojom imovinom, a nad udrugom se može provesti stečajni postupak.

Dvije ili više udruga mogu se udruživati u **saveze** ili **zajednice udruga**. Savez ili zajednica udruga ima svojstvo pravne osobe i na nju se na odgovarajući način primjenjuju odredbe Zakona o udrugama. Udruge se mogu učlaniti u međunarodne udruge. Udruga može također imati svoje ustrojstvene oblike (podružnice, ogranci, klubovi) u skladu sa statutom.

Udruga prestaje:

1. ako je nadležno tijelo udruge donijelo odluku o prestanku udruge,
2. ako se utvrdi da je udruga prestala djelovati ili ako skupština nije održana najmanje dvije godine,
3. ako se utvrdi da statut nije u skladu sa Zakonom,
4. ako djeluje suprotno odredbama zakona i statuta,
5. ako se broj članova udruge smanji ispod broja određenog za osnivanje udruge,
6. ako je njeno djelovanje pravomoćno zabranjeno,
7. u slučaju stečaja.

Danas u Republici Hrvatskoj bilježimo **420** raznovrsnih poljoprivrednih udruga, koje su krajem prošle godine formirale **Hrvatski savez poljoprivrednih udruga**.

U tom broju poljoprivrednih udruga u RH, **Dalmacija** participira sa **74 raznovrsne poljoprivredne udruge**.

**Tablica 2. Poljoprivredne udruge u Dalmaciji po sektorima**

Poljoprivredni sektor	Broj udruga
1. Pčelarske udruge	19
2. Maslinarske udruge	14
3. Stočarske udruge	13
4. Vinarske i vinogradarske udruge	5
5. Voćarske i povrtlarske udruge	5
6. Ribarske udruge	1
7. Ostale poljoprivredne udruge	17
<b>SVEUKUPNO:</b>	<b>74</b>

**Tablica 3. Poljoprivredne udruge po županijama u Dalmaciji**

Županija	Broj udruge
Zadarska	13
Šibensko – kninska	16
Splitsko – dalmatinska	30
Dubrovačko – neretvanska	15
Ukupno:	74

Od navedenog broja poljoprivrednih udruge koje postoje na području Dalmacije na **maslinarske i uljarske udruge** otpada **14**, ili po županijama:

**Tablica 4. Maslinarske i uljarske udruge po županijama u Dalmaciji**

<b>ZADARSKA ŽUPANIJA - 2</b>
UDRUGA MASLINARA MALA RAVA
UDRUGA MASLINARA VELA RAVA
<b>ŠIBENSKO-KNINSKA ŽUPANIJA – 3</b>
UDRUGA MASLINARA SELO VRSNO – ŠIBENIK
„UDRUGA MASLINARA I POTOMAČA PODINA“
„UDRUGA VINOGRADARA-VINARA I MASLINARA PRIMOŠTEN“
<b>SPLITSKO-DALMATINSKA ŽUPANIJA – 7</b>
„NOĆNJAK“ UDRUGA MASLINARA OPĆINE MARINA
UDRUGA MASLINARA „FOR“ ZASTRAŽIŠĆE
UDRUGA MASLINARA KAŠTELA „MASTRINKA“
UDRUGA MASLINARA „MASLINA“
UDRUGA MASLINARA „OBLICA“ ŽRNOVNICA
UDRUGA MASLINARA OPĆINE BAŠKA VODA „BALABRA“
UDRUGA MASLINARA „SVETI ŠPIRIJUN“ SVIRČE
<b>DUBROVAČKO-NERETVANSKA ŽUPANIJA - 2</b>
UDRUGA MASLINARA LUMBARDA
UDRUGA MASLINARA VELA LUKA

Posebno napominjemo da u Splitsko-dalmatinskoj županiji bilježimo registraciju i djelovanje **Zajednice maslinara i uljara Hrvatske**.

Gore navedeni podaci dio su kompletnih podataka o poljoprivrednim udrugama koje smo dobili krajem prošle godine (od županijskih ureda), pa su danas moguće i stanovite promjene, kao što je evidentna aktivnost novo-osnovanog Saveza maslinara i uljara Splitsko-dalmatinske županije.

S posebnim zadovoljstvom ističemo **Udruhu hrvatskih branitelja oboljelih od PTSP-a**, koja djeluje u Šibensko-kninskoj županiji, te je članstvom od 220 branitelja obnovila maslinik veličine jednog hektara, i vlastitim uljem ove godine prvi put nastupila na Noćnjaku.

Kako radi i s kojim problemima se suočava jedina Zajednica maslinara i uljara RH čut ćemo od predsjednika Zajednice gospodina Ivica Amižića, a meni dozvolite još jedan podatak, konstataciju, sugestiju i činjenicu.

U prošlom zborniku radova s Noćnjaka 2004. g. autori referata "Zadružno poslovanje u maslinarstvu" (J. Gugić i Z. Grgić) na stranici 226 spominju da u RH djeluje samo osam maslinarskih udruga. A danas, godinu dana poslije, navodimo da samo u dalmatinskoj regiji djeluje 14 maslinarskih udruga, jedan Savez i jedna Zajednica maslinara i uljara

To očito nije samo ilustrativni podatak nego i garancija bolje maslinarsko-uljarske budućnosti u RH.

A da budućnost bude još bolja, sigurnija pa i brža u realizaciji operativnog programa unapređenja maslinarstva i uljarstva u RH, nužno je povezivanje uljarskih udruga s gospodarskim subjektima – čak i osnivanje udruga pri svakoj poljoprivrednoj zadruzi.

Zadružni savez Dalmacije kao gospodarsko udruženje i neprofitna organizacija nudi se u tom projektu kao iskusni koordinator sa stoljetnom tradicijom povezivanja ljudi u demokratske gospodarske zajednice koje su uspješne onoliko koliko su prevladale egoizam i egocentričnost.

**Adresa autora – Author's address:**

Joško Niskota dipl.ing  
Zadružni savez Dalmacije,  
Ivan Amižić, dipl.ing.  
Zajednica maslinara i uljara RH

Primljeno – Received:

15.04.2005.